

Over i midten John And Jane, til høyre Asger Leths film. Under i midten Rejection, og til høyre Zizek. Neste side Into Great Silence. Alle bilder © CPH:DOX

«Det der gjør det personlige politisk»

FILM/DOKUMENTAR: På Københavns filmfestival er filmen *Ghost of Cité Soleil* – en av disse hvor en instruktør optændt af passion har sat livet på spil for at belyse en verden. Film giver os ikke det vi begærer, men lærer os hvordan vi kan begære. Og begæret er også tema i Slavoj Zizek film der han tager os med på en fascinerende tour de force i *A pervers guide to cinema*. Vi får af vide at film ikke giver os det vi begærer, men at den lærer os hvordan vi kan begære.

ALEXANDER CARNERA

Skriftet, Le Monde Diplomatique

Festivalprogrammet er inndelt i en række serier. Hovedserien hedder CPH:DOX og her bemærker man dette års store begivenhed Asger Leths film *Ghost of Cité Soleil* – om to brøders liv som gangsterledere med deres territorium i det farligste sted på Haiti, ifølge FN også det farligste sted i verden, hvor lovløshed og brutal fattigdom sætter sin helt egen dagsorden. Det er én af disse film hvor en instruktør optændt af passion har sat livet på spil for at belyse en verden. Leth har på modig vis kastet sig ind i de voldsomme begivenheder under den borgerkrigs-lignende opstand mod president Aristide i 2004. Et materiale af en sjælden stoffighed, en chokerende film om et liv hvor hver dag er et liv tæt på døden.

John and Jane er den ultimative film om globalisering og outsourcing. Indiske medarbejdere på et callcenter sælger varer til folk overalt på kloden, men for at kunne sælge kræves det eksempelvis at medarbejderne ser et vist kvantum Hollywood film for at lære sproget. Denne produktion af subjektivitet i personalepolitik

skaber et sciencefictionagtigt og schizofrent arbejdsmiljø der ikke længere kan adskilles fra det virkelige.

I CPH:DOX sin nytænkende serie *New Vision award* kunne man se *Repetition*, om det psykologiske *The Stanford Prison Experiment*, hvor mennesker med mental stabil habitus sættes til at deltage i et 14-dages rollespil som fangevogtere og fanger under nøje koreograferet arkitektoniske forhold. Eksperimentet måtte afblæses fordi 'fangevogterne' udviklede sadistisk adfærd og fangerne ekstrem grad af stress.

I Sampling Remix serien med tværmediale programmer bemærker man især *Udvalgte øjeblikke fra filmens historie*, hvor den gamle mester Jean Luc Godard har skabt sit eget credo over filmens forandring af den menneskelige bevidsthed i det tyvende århundrede. Filmen er som 'medicin' og instruktøren er en dissikerende maler der egentlig blev født med maleren Manet, der i de udtrykfulde kvindeøjne gav form til en indre verden, et uendeligt kosmos: «Film handler om at lære at se det vi ikke kan se.» Vi har behov for at nogen imiterer livets bevægelser, ellers dør vi. Som en stemme siger: «Hjernen er i billedflammer». Som en anden jødisk rabbi

ønsker Godard at skabe sin egen flammeskrift med stemmer, TV-klip, reklame, collage, fotografier, og billeder af sig selv der melankolsk sidder og læser Bataille. Filmen er et medium hvorved vi træder ind i noget, en periode af sorg, hvor vi fortaber os i en skønhed vi ellers ikke kender. Det er præsentist, fransk og af og til dissikerende skarpt.

Det hele ligger i klipningen

Life in Loops om klodens største metro-poler (*Megacities RMX* er en remix af filmen *Megacities*) og kaotiske menneskeliv må være én af dette års smukkeste film med en sjælden optagelseskvalitet. Filmens scoop er dens maskinelle bearbejdelse af billedmaterialet hvor menneske og dyrekroppe pulserer til musik og byliv i glidende overgange: Vifølger en junkie i New York; en inder der barberes mellem to gator i Mumbai hvor barberens bevægelser afstemmes med togenes sitren; en mexicansk strip-teasedanser (én forbløffende scene) vi ser udføre sit arbejde og undervejs overgrames af mænd der må sparkes ned. Bagefter sidder hun i en bus og fortæller at hun har tre børn og at hun drømmer om at købe et stykke land til at sikre børnenes fremtid. Det er alt hvad vi hører og derefter klippes der direkte til kyllinger der får skåret hovedet af, til fabrikker i Sibirien, som kunne ligge hvor somhelst, derefter til ensomme mænd i Japan der dyrker erotiske tegneseriekvind-

er, og en fattig mexicansk kvinde der kun drømmer om at komme til Estados Unidos (USA) og danser en melankolsk dans med sin mand mens verden forsvinder omkring dem. I filmen er der ingen voiceover, ingen overkodning, det hele ligger i klipningen, i et intenst remix af billeder og lyde der får hele jordkloden til at opleves som et pumpende hjerte uden territoriale afgrænsninger, uden ideologiske zoner.

I serien I Guds Navn skal vi især fremhæve den tyske instruktør Philip Greening, der allerede i Tyskland og Frankrig har formået at fylde biografersæderne til en film hvor der praktisk talt intet foregår. Filmen hedder *Into Great Silence* og portrætterer et af de mest asketiske klostre i den romerske katolicisme i Grande Chartreuse i de franske alper. Munkene lever dagene i en næsten komplet isolation og stilhed – hver af dem bor i en todelt celle hvor han arbejder, beder, spiser alene og sover på en tynd stråmadras. Kun tre gange i døgnet forlader de deres celle. Groening mener at filmens store succes har at gøre med tid. Filmen er et kik ind i en verden hvor det nærværende øjeblik er det eneste der er. Det moderne menneske har brug for denne opladning, denne opmærksomme lytten til stilheden. Efter at have ventet i 16 år på at få tilladelse til at træde ind i denne afsides verden, flyttede han praktisk talt ind i en celle, deltog i det monastiske liv og skød sin film af to til tre timer om dagen. Han arbejdede alene, uden kunstig lys, uden team, intet overflødig.

En aften møder jeg den amerikanske filminstruktør Allan Berliner der fortæller mig at han siden sin barndom har holdt af

at putte ting sammen, mixe, samle æsker med billeder, ure, terninger, snapshots af mennesker han ikke kender – at lave film så han som en videreførelse af denne lidenskab. Han så egentlig ikke sig selv som filminstruktør, men mere som en avanceret arkivmand der samler de indsamlede lyde, familiebilleder, billedudklip fra New York Times, alt sammen med henblik på at skabe en ny slags personlig fortælling der gør det personlige politisk. Det er alt hvad vi har: små bestanddele som vi prøver at arrangere igen og igen.

Film er virkeligere end virkeligheden

UNDER CPH:DOX sin Close Up-serie med portrætter af kunstnere og filosoffer kan man blandt andet se to portrætter af kulturkritiker og filosof Slavoj Zizek. I første scene fortæller den hyperaktive og evigtvedende Zizek os, at universet aldrig har ment at skulle være et rart sted. Praktisk talt er der ingen mening, intet for os. At vi har noget at foretage os, hænger sammen med at molekylær og kroppe støder sammen, hvilket skaber en afgang, et brud. Alt er en vold på den bane en ting bevæger sig i. Folk ved ikke hvad de siger når de bruger sætningen «jeg elsker dig». Kærlighed er selv en vold, et voldeligt brud. Placeret i forskellige hotelværelser og andre lokalteter fra berømte scener i filmhistorien tager Zizek os med på en fascinerende

tour de force i *A pervers guide to cinema*. Vi får af vide at film ikke giver os det vi begærer, men at den lærer os hvordan vi kan begære. Begæret af verdens sår. Vil vi vide noget om virkeligheden skal vi gå ind og se film, for film er virkeligere end virkeligheden – netop fordi filmen viser at vores virkelighed ville bryde sammen hvis fantasien stof ikke var der til at spille med vores begær, vores forventninger, vores liv. Når vi sætter os ind i en biograf og lyst slukkes sidder vi, ifølge Zizek, dybest set og håber på at hele den symbolske orden vi lever efter vil bryde sammen, og at læredet vil flyde over med alt det urene, strømme af fækalier, blod og andre safter. Vi ser på læredet på samme måde som når vi ser ned i et tilstoppet toilet og egentlig håber på at det løber over sine bredder. Det er disse og lignende udtalelser der kan få én til at spørge sig selv om ikke Zizek spænder filmen for en psykoanalytisk vogn der tager overhånd.

Også maleren Francis Bacon opfatter verden som en fundamental vold. I det første billede af *Bacon's Arena* ser man en tyr der vælter en matador omkuld, stanger ham med sine horn, og i et kort øjeblik står tyren og trækker vejret voldsomt, man kan nærmest mærke hvordan blodet pumper rundt i dyrets krop. Billedet skifter derefter til Bacon der ser på denne scene og udbrøder: «Dette er en refleksion af livet. Folk siger at mine malerier er fyldt med vold. Det er de ikke. Det er livet selv der er voldeligt.»

© norske Diplo

Se neste side for interview om festivalen.

Nordisk kolonialisme

KUNSTPROSJEKT: Noen ganger klarer et kunstprosjekt å holde en forbindelse mellom en kunstnerisk og politisk diskurs. Prosjektet *Rethinking Nordic Colonialism* har forsøkt å kortslutte det skandinaviske selvbildet som fredselkende velferdsnasjoner. For Skandinavia har ennå ikke nådd en postkolonial fase. Danmark er fremdeles en kolonimakt slik de sitter på Grønland og Færøene.

KIM BREDESEN

Journalist i norske Le Monde diplomatique

I løpet av inneværende år har Nordic Institute for Contemporary Art (NIFCA) gjennomført et kunstprosjekt som setter søkelyset på at flere nordiske land har hatt status som enten tidligere eller nåværende kolonier. Dessuten at dette også kan ses i en «global» kontekst, hvor nordiske problemstillinger også er aktuelle i minoritetssammfunn andre steder på jorden.

Prosjektet het *Rethinking Nordic Colonialism: A Postcolonial Exhibition Project in Five Acts* (RNC). Kuratorene, Fredrikke Hansen og Tone Olaf Nielsen fra gruppen Kuratorisk Aktion valgte å bruke en teatermetafor i prosjektet og inndelte det i hva de betegner som fem akter. Hver akt, med unntak av den siste, inneholdt en utstilling, workshop og eget filmprogram. Dette foregikk i Reykjavik, Island (mars/april), Nuuk, Grønland (april/mai), Tórshavn, Færøene (mai/juni), Rovaniemi, Sápmi/Finland (juni/juli) og i alle hovedstedene til de skandinaviske landene samt Finland (november). Totalt har det vært med 56 bidragsyttere, inkludert kunstnere, filmskapere, politikere og akademikere. En grunnregel for utvelgelsen av bidragsyttere har vært at det ikke skulle delta mer enn 35 prosent hvite, heteroseksuelle biologisk fødte menn i prosjektet på noe nivå. Dette var for å sikre at majoriteten av bidragsytterne skulle være bevisst på og arbeide eksplisitt med erfaringer av å være marginaliserte. Bidrag og erfaringer fra de fire første aktene er samlet og dokumentert med fotos, lydklipp, tekster og

videos på en DVD og i en interaktiv meny som ble lagt ut på internett for nedlasting på prosjektets siste dag, samtidig som det ble avholdt avslutningsarrangementer i de tre skandinaviske hovedstedene samt Helsinki, Finland.

DE ULIKE BIDRAGSYTERNE har hatt som oppgave å «omtenke nordisk kolonisering», noe som innebærer et gjensyn med diskursen rundt koloniseringsprosessen i de ulike landene – om hvordan identitet formes av makt og undertrykkelse, fordommer og rasisme i språket, kjønn og seksualitet, adopsjon, markeds kapitalisme, teknologisk utvikling og en rekke andre tilknyttede felt. Prosjektet framhever at det er en direkte linje mellom den koloniale fortiden og dagens intoleranse og fremmedfrykt – samt hierarkiene dette underbygger. Dette er delvis eller fullstendig glemt i den kollektive bevisstheten, derfor er det nødvendig å ha et gjensyn med den historiske institusjonaliseringen av ulikhet. Prosjektet har i så måte forsøkt å kortslutte det skandinaviske selvbildet som fredselkende velferdsnasjoner, og trekke fram i lyset hvordan Skandinavia ennå ikke har nådd en postkolonial fase, hvor det er mulig å innrømme og diskutere hvordan de samme progressive nasjonene har vært og fremdeles er kolonimakter. I særskilt grad fremheves Danmark og Sveriges fortregning eller glemsel av å ha drevet med slavehandel fra Vest-Afrika til Karibia – og at Danmark fremdeles er i besittelse av de to koloniene Grønland og Færøene. Et sentralt element i prosjektet er dessuten de tre skandinaviske landenes felles kolonisering og undertrykkelse av samene.

Flere enkeltverk illustrerer tydelig hvordan koloniseringshistorien har etterlatt dype spor. Randi Broberg og Tine Bryld fra Grønland har for eksempel med sin videodokumentar *I den beste mening*, trukket fram i lyset hvordan 22 grønlandske barn i 1951 ble ført bort fra sine foreldre og omplassert i danske fosterhjem som ledd i et sosialt eksperiment hvor barna skulle utdannes til å bli forbilder for andre grønlandske barn. Eksperimentet mislyktes, men danske myndigheter har fremdeles ikke erkjent at det var en feil beslutning.

Bilde fra prosjektet.

Med en serie collager har den færøyske kunstneren Rannvá Holm Mortensen skildret hvordan kjønnsmessig bakgrunn har ført til en ulik opplevelse av danskenes herredømme over Færøene. Nadiah Bamadhaj har på sin side forsøkt å se Færøene fra et Malaysisk og globalt perspektiv. I videoen *Bestowed upon you, is this departure* har hun plassert offentlige bygg fra den engelske kolonitiden i sitt hjemland i et Færøysk landskap. Mangelen på samsvar mellom byggenes symbolske betydning og naturen rundt, utgjør da i seg selv en egen koloniseringsprosess.

«Dessverre har ikke de skandinaviske landene nådd en postkolonial fase»
Tone Olaf Nielsen

Kunstnerene Jane Jin Kaisen og Tobias Hübinette fra Danmark og Sverige har med sin video-dokumentar *Tracing Trades* forsøkt å tilnærme seg opplevelsen av fremmedgjoring mange adoptivbarn fra Korea føler når de vokser opp i skandinaviske velferdsstater, og hvordan det ofte er tabu å diskutere de negative konsekvensene av adopsjonsprosessen i den skandinaviske

offentligheten. Tamar Guimarães fra Brasil har med film-essayet *Jan Leton, the monkey, the archive* tatt interesse for den danske slavehandelen da hun har valgt å skildre Jan Leton – en slave fra Vest-India som i 1806 ble gitt fra en dansk skipskaptein til en fengselbetjent i Skagen, Danmark, som en gave fordi fengselbetjenten hadde reddet kapteinen fra et skipsforlis. Den samisk-svenske kunstneren Katarina Pirak Sikku har med en serie fotografier og tekstlig dokumentasjon med tittelen *Dollet* satt søkelys på den fortregnte historien rundt hvordan svenske myndigheter har hatt en lang tradisjon for å underbygge en institusjonalisert rasisme mot den samiske befolkningen. Dette fant sted på bakgrunn av raseteorier og sosialbiologi, hvor den svenske staten var ledende i verden med et eget institutt som drev med forskning på raseforskjeller. Geir Tore Holm, en samisk-norsk kunstner, som har tilnærmet seg en liknende problematik. Med verket *Vara addit!* (Gi blod!) har han stilt spørsmål ved blodets betydning for både den kristne og samiske kulturen, og hva det for eksempel innebærer å være av «samisk blod».

– «**DET HAR VÆRT** mye interesse fra presen i skandinavia for siste akt i prosjektet, men jeg er skuffet over at de ignorerte de fire første aktene», sier den ene kuratoren Tone Olaf Nielsen til Le Monde diplomatique: «Merkelig nok er ikke Norden en fullt

ut demokratisk region, og det må diskuteres. Dessverre har ikke de skandinaviske landene nådd en postkolonial fase hvor dette er mulig, og ligger på denne måten langt tilbake for flere land i Asia, Afrika og Sør-Amerika hvor det er større åpenhet om kolonihistorien», kommenterer hun. Hun skyter inn at de skandinaviske landene burde slippe lys inn i sin skyggeside og kanskje gjøre som Sør-Afrika, og opprette en egen sannhetskommissjon hvor de kunne stått fram og sagt unnskyld. I stedet opplever hun en arrogant holdning, spesielt i Danmark hvor det er en utbredt oppfatning at Grønland og Færøene ikke kunne klart seg selv økonomisk, og at de bare gjør dem en tjeneste ved å hevde suverenitet over dem. Nielsen mener hun har – gjennom debatter med lokalbefolkning på Grønland og Færøene – fått en klarere forståelse av den egentlige realpolitiske dimensjonen som ligger bak dette: Hun hevder at de egentlige årsakene til at Danmark fastholder sin kontroll over Grønland og Færøene er fordi områdene sikrer god adgang til råvarer, at Danmark har tilnærmet monopol på tilførsel av utenlandske varer dit, og at de vil sikre seg en sterk fremtidig posisjon i NATO siden territoriene utgjør en luftpassasje til USA som kan benyttes fritt til militære formål.

DET KAN SYNES om om det også var sentralt for prosjektet at kuratorene kom fra

Danmark – som fremdeles er den formelle kolonimakten. På spørsmål om hvorfor det ikke ønsket å dekke for eksempel Østersjøregionen hvor enkelte av de baltiske landene har vært underlagt både Sverige, Danmark og Sovjetunionen, var svaret at det hadde først og fremst sprengt alle rammene for hva det var mulig å gjennomføre både i forhold til tid, logistikk og økonomi. Men mest av alt var det personlige erfaringer med en fortelle av kolonihistorien i Danmark som spilte mest inn:

– Et av de viktigste utgangspunktene for prosjektet var at vi ikke ble lært noe om vår kolonihistorie på skolen. Vi opplever at det i Danmark benektes at vi trenger en postkolonial diskurs, og at tausheten ikke er et problem. Det finnes derfor en dyp mangel på historisk kunnskap om dette feltet», sier den andre kuratoren, Frederikke Hansen. Hun oppfatter dette som et nødvendig postkolonialt pionérbesøk da få eller ingen tilsvarende kunstprosjekter har forsøkt å utforske kolonihistorien til Norden som en hel region. Til forskjell fra Island, opplevde hun responsen på Grønland og Færøene som overveldende – hvor både lokalbefolkningen, politikere, kunstnere og media var interessert i prosjektet. Hun mener de fikk gjennomslag for å kunne skape en forbindelse mellom en kunstnerisk og politisk diskurs. Også utstillingen i den samiske delen av Finland fikk god respons fra lokalsamfunnet.

Koloniseringshistorien har etterlatt dype spor

I likhet med Nielsen hadde hun ventet seg større respons fra skandinavisk presse, og flere debatter om sammenhengen mellom kolonisering og feminisme.

De to kuratorene har nå til hensikt å fortsette samarbeidet, med et prosjekt som ifølge dem selv vil handle om høyrevridningen som har skjedd med venstresiden i politikken i de nordiske landene de siste tiårene – men det vil være et uavhengig prosjekt og ikke i regi av NIFCA.

© norske Diplo

Se http://www.rethinking-nordic-colonialism.org